

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų planas (2015–2020 m.)“

(COM(2015) 285 final)

(2016/C 071/12)

Pranešėja: Brenda KING

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2015 m. liepos 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų planas (2015–2020 m.)“

(COM(2015) 285 final).

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2015 m. lapkričio 12 d. priėmė savo nuomonę.

512-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. gruodžio 9–10 d. (gruodžio 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 176 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų plane⁽¹⁾ nustatytus tikslus, t. y. „užkirsti kelią neteisėtam migrantų gabenimui ir su juo kovoti, drauge užtikrinant migrantų žmogaus teisių apsaugą“, ir „šalinti pamatines neteisėtos migracijos priežastis“. EESRK primena, kad pabėgėliams suteikiamas ypatingas statusas pagal 1951 m. JT konvenciją dėl pabėgėlių statuso.

1.2. EESRK remia šiame veiksmų plane numatytas pastangas išardyti organizuotų nusikaltėlių tinklus atliekant žvalgybos informacija grindžiamus ir finansinius tyrimus, išnaikinti pinigų plovimo praktiką ir konfiskuoti vykdant neteisėtą veiklą įgytą turtą; vis dėlto EESRK primygtinai rekomenduoja šiame veiksmų plane vadovautis labiau suderintu ir visapusišku požiūriu išsamiai apibūdinant, kaip ES apsaugos neteisėtai atgabenamus migrantus ir jiems teiks pagalbą.

1.3. Remdamasis Europos Komisijos komunikato teiginiu, kad „neteisėto migrantų gabenimo tinklai susilpnėtų, jei jų paslaugomis naudotųsi mažiau žmonių“, EESRK atkreipia dėmesį į JT Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro pareiškimą, kad „šiuo metu daugeliui žmonių, gyvenančių skurdžiose nuo ginkluotų konfliktų ir politinio nestabilumo nukentėjusiose šalyse arba vietovėse, gauti vizą į Šengeno erdvę sudėtinga ar net neįmanoma. Pelno siekiantys asmenys ir grupuotės pasinaudojo šia padėtimi ir sukūrė pelningą verslą sienos kirtimo paklausai patenkinti“⁽²⁾. Todėl EESRK rekomenduoja atsižvelgiant Jungtinių Tautų Generalinio sekretoriaus ES pateiktą prašymą „apsvarstyti galimybę sukurti daugiau teisėtų ir saugių [pabėgėlių ir migrantų] atvykimo į Europą būdų, kad jie nepatektų į nusikaltėlių tinklus ir nepradėtų pavojingų kelionių“, imtis prevencinių priemonių. Šie teiginiai atspindi kelete EESRK nuomonių dėl migracijos pateiktas rekomendacijas.

1.4. EESRK sutinka, kad siekiant užtikrinti labiau suderintą prieglobsčio prašymų paskirstymą valstybėms narėms būtina vadovautis solidarumo ir bendros atsakomybės principais. Reikėtų pakoreguoti Dublino konvenciją, kad ji labiau derėtų su šia įtraukia sistema ir padėtų apsaugoti Šengeno susitarimo nuostatas.

⁽¹⁾ COM(2015) 285 final.

⁽²⁾ JT Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (UNODC) atstovės Martina Hanke 2015 m. spalio 12 d. Briuselyje per EESRK viešąjį klausymą dėl neteisėto migrantų gabenimo pasakyta kalba.

1.5. Todėl EESRK pritaria Komisijos Pirmininko Jean-Claude Juncker pareiškimui, kuriuo jis įspėjo valstybes narės nesinaudoti migrantų krize siekiant panaikinti Šengeno susitarimą⁽³⁾. EESRK prašo Komisijos atidžiai stebėti šiuos įvykius ir užtikrinti, kad būtų greitai atkurta įprasta padėtis.

1.6. EESRK taip pat rekomenduoja suteikti daugiau įgaliojimų Europos prieglobsčio paramos biurui (EASO), kad jis galėtų vykdyti savo darbą, visų pirma skirti dėmesio operatyvinės pagalbos veiklai ir valstybėse narėse, kurioms reikia specialios ar skubios pagalbos, veikiančioms bendroms prieglobsčio paramos grupėms. ES turi užtikrinti, kad valstybėse narėse būtų darniau, nuosekliau, labiau nepriklausomai ir lanksčiau išduodamos humanitarinės vizos, kaip nurodyta Bendrame vizų kodekse.

1.7. EESRK palankiai vertina naujausią Komisijos pasiūlymą „spręsti pabėgėlių krizės išorės aspekto klausimą“⁽⁴⁾, be kita ko, įsteigiant skubiosios pagalbos Afrikai patikos fondą. Šiame naujausiame pasiūlyme, atrodo, pripažįstama, kad pagrindinės migracijos priežastys susijusios ne tik su vidaus reikalais ir saugumu, bet ir su kitomis politikos sritimis, pavyzdžiui, prekyba, vystymusi, užsienio politika ir integracija. Tai atitinka ES politikos tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityje nuoseklumo principą.

1.8. Siekiant šalinti pagrindines socialines ir ekonomines neteisėto migrantų gabenimo priežastis EESRK rekomenduoja kaip ilgalaikiu sprendimu naudotis Darnaus vystymosi darbotvarke. EESRK norėtų ES valstybėms narėms priminti jų įsipareigojimą paramai vystymuisi skirti 0,7 % savo bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP). Daugeliu atveju, kai kurioms valstybėms narėms mažinant savo oficialią paramą vystymuisi, šis įsipareigojimas nebuvo įvykdytas.

1.9. Atsižvelgiant į Europos problemas – lėtą ekonomikos augimą, senėjančią visuomenę, mažėjančią gyventojų skaičių, darbo jėgos trūkumą – taip pat svarbu ES migracijos politiką susieti su darbo jėgos migracijos ir integracijos politika, kad ji taptų Europos darbo rinkos dalimi, nes esama pakankamai įrodymų, kad migracija yra labai svarbus Europos ekonomikos atsigavimo ir augimo veiksnys.

1.10. EESRK sutinka, kad ES turi tobulinti gražinimo politiką ir primena Komisijai daugybę savo rekomendacijų, kad visais atvejais reikia paisyti prieglobsčio prašytojų žmogaus teisių.

1.11. Šioje nuomonėje Bendrijos institucijų ir nacionalinių Vyriausybių atstovai raginami atsižvelgti į pagrindinių socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės vaidmenį, kurį jie atlieka Europos migracijos politikai suteikdami socialinį aspektą ir kurdami šios politikos pridėtinę vertę.

1.12. EESRK taip pat prašo daugiau dėmesio skirti sistemingam pilietinės visuomenės organizacijų, kurios saugaus prieglobsčio ieškantiems migrantams teikia labai svarbią pagalbą, padeda juos integruoti ir taip neretai atsveria institucinių gebėjimų trūkumą, finansavimui. EESRK palankiai vertina požiūrį, pagal kurį būtų pripažintas pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo suvokiant neteisėto migrantų gabenimo problemą ir jų tarpininkavimo vaidmuo padedant žmonėms tokiais atvejais, kai jiems padėti negali nei valstybės narės, nei ES.

2. Aplinkybės

2.1. 2015 m. gegužės 13 d. patvirtintoje Europos migracijos darbotvarkėje⁽⁵⁾ nurodytos neatidėliotinos priemonės, kurių Komisija turi imtis reaguodama į krizę Viduržemio jūros regione, ir nustatytas prioritetas kovoti su neteisėtu migrantų gabenimu, „kad būtų užkirstas kelias nusikaltėlių tinklų vykdomam migrantų išnaudojimui ir sumažintos neteisėtos migracijos paskatos“.

2.2. Priėmus šią darbotvarkę dėl greitai besikeičiančių aplinkybių ir daugybės atvykusių prieglobsčio prašytojų susiklostė ypatinga padėtis, todėl Europos Komisija ėmėsi ryžtingų veiksmų ir 2015 m. rugsėjo 9 d. pateikė išsamų pasiūlymų rinkinį pabėgėlių krizės problemai spręsti.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/president/announcements/call-collective-courage_en.

⁽⁴⁾ „Pabėgėlių krizė. Europos Komisija veikia ryžtingai“, 2015 m. rugsėjo 9 d., Strasbūras.

⁽⁵⁾ COM(2015) 240 final.

2.3. Komisija pasiūlymą⁽⁶⁾ pateikė todėl, kad suaktyvėjo migracijos srautai centriniame ir rytiniame Viduržemio jūros regionuose. Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros (FRONTEX) duomenimis, 2015 m. sausio 1 d.–rugpjūčio 30 d. vietovėse, per kurias driekiasi Vidurio ir Rytų Viduržemio jūros maršrutai ir Vakarų Balkanų maršrutas, ES siena buvo neteisėtai kertama dažniausiai – čia nustatyta 99 % visų neteisėto ES sienos kirtimo atvejų. FRONTEX taip pat nurodo, kad 2015 m. Vakarų Balkanų maršrutu atvyko daugiau kaip 30 % visų neteisėtų migrantų. Tai reiškia, kad ES pasienio valstybėms susidaro didžiulis maždaug 500 000 prieglobsčio prašytojų srauto spaudimas⁽⁷⁾. Dauguma asmenų, atvykstančių Vidurio Viduržemio jūros maršrutu, yra migrantai iš Sirijos ir Eritrėjos; Eurostato duomenimis, patenkinama daugiau kaip 75 % tokių asmenų pateiktų prieglobsčio prašymų. Dauguma Rytų Viduržemio jūros ir Vakarų Balkanų maršrutais atvykstančių migrantų taip pat yra iš Sirijos ir Afganistano. Šie duomenys atitinka JT Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro pareiškimą, kad daugiau kaip 80 % šiais metais jūra į Europą atvykusių asmenų yra iš dešimties pasaulio šalių, iš kurių išvyksta daugiausia pabėgėlių⁽⁸⁾.

2.4. Pasak JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro, 2015 m. spalio 4 d. buvo užregistruoti 4 185 302 Sirijos pabėgėliai. Į šį skaičių įeina 2,1 mln. Egipte, Irake, Jordanijoje ir Libane užregistruotų sirų, 1,9 mln. Turkijos Vyriausybės užregistruotų sirų ir daugiau kaip 26 700 Šiaurės Afrikoje užregistruotų Sirijos pabėgėlių⁽⁹⁾.

2.5. Sirijos konfliktui besitęsiant penktus metus, iš JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro (UNHCR) atlikto tyrimo matyti, kad Jordanijoje įsikūrusių Sirijos pabėgėlių gyvenimo sąlygos sparčiai prastėja ir kad dėl krizės masto ir nepakankamos tarptautinės bendruomenės paramos (surinkta tik 37 % JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro Sirijai prašomų skirti lėšų) labai daug asmenų grimzta į didelį skurdą. JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro teigimu, kol yra pakankamai pinigų priimančiųjų (ES kaimyninių) šalių infrastruktūrai stiprinti ir jose gyvenančių pabėgėlių gyvenimo sąlygoms ir ateities galimybėms gerinti, tol žmonės ir toliau paliks savo šalis ir vyks į Europą. Nors dauguma migrantų pernelyg neturtingi, kad išsikeltų iš pabėgėlių stovyklų, turintieji lėšų ieško nelegalios imigracijos tarpininkų paslaugų.

2.6. 2015 m. rugsėjo 9 d. Komisijos pasiūlyme dėl Tarybos sprendimo⁽¹⁰⁾ nurodoma, kad ji toliau stebės migracijos srautų pokyčius, įskaitant padėtį Rytų Ukrainoje, jeigu ji toliau blogėtų.

2.7. Ši išskirtinė pabėgėlių krizė vyksta laikotarpiu, kai ES ekonominė padėtis daro poveikį tam tikrų valstybių narių, visų pirma pasienio valstybių, gebėjimams ir pasirengimui teikti humanitarinę pagalbą pagal Ženevos konvencijos nuostatas⁽¹¹⁾. Griežtos taupymo priemonės taip pat turėjo neigiamos įtakos prieglobsčio prašytojams paslaugas teikiančioms pilietinės visuomenės organizacijoms. Vienos valstybės narės reagavo sugriežtinamos pasienio kontrolę, o kitos priėmė įstatymus dėl Šengeno erdvės sienas kertančių prieglobsčio prašytojų sulaikymo ir baudimo.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK nori sustiprinti visiems sprendimus priimančioms organams siunčiamą žinią, kad ES turi veikti kaip tikra sąjunga ir priimti bei taikyti bendras taisykles ir jų paisyti. Naujuoju Europos imigracijos politikos etapu reikėtų taikyti strateginį požiūrį, laikytis vidutinės trukmės ir ilgalaikės vizijos ir sutelkti dėmesį į visapusiškas ir visuotines galimybes supaprastinti teisėtus priėmimo į ES kanalus, kurie turėtų būti atviri ir lankstūs⁽¹²⁾. Kalbant apie dabartinę krizę, reikės laikytis bendro požiūrio į išorės sienų valdymą ir kartu įgalinti Komisiją ir Europos agentūras vykdyti operatyvines užduotis užtikrinant atitinkamo lygio finansavimą.

⁽⁶⁾ COM(2015) 451 final.

⁽⁷⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽⁸⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁹⁾ <http://data.unhcr.org>.

⁽¹⁰⁾ Pranešimas spaudai „Pabėgėlių krizė. Europos Komisija veikia ryžtingai“ (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5596_it.htm).

⁽¹¹⁾ <http://www.unhcr.org/>.

⁽¹²⁾ EESRK tiriamoji nuomonė dėl Europos imigracijos politikos, pagrindinis pranešėjas Giuseppe Iuliano (OL C 458, 2014 12 19, p. 7).

3.2. EESRK norėtų prisidėti pateikdamas strateginius pasiūlymus, grindžiamus ankstesnėmis Komiteto nuomonėmis su migracija susijusiais klausimais⁽¹³⁾. Visose diskusijose, po kurių prasidės kitas **Europos migracijos politikos** etapas, turėtų dalyvauti **socialiniai partneriai ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovai ir turėtų būti vedamas socialinis dialogas**. Siekiant užtikrinti šios politikos pridėtinę vertę, proporcingumą ir poveikį, **vadinamasis socialinis aspektas yra labai svarbus**.

3.3. EESRK prašo šioje srityje atsižvelgti į valstybių narių **demografinę padėtį, gyventojų senėjimą ir padėtį darbo rinkoje**. Savo 2011 m. tiriamojoje nuomonėje⁽¹⁴⁾ dėl **legalios imigracijos vaidmens ir demografinių iššūkių** EESRK pažymėjo, kad trečiųjų šalių darbuotojų ir jų šeimos narių imigracija turėtų didėti. ES reikia **atvirų ir lanksčių teisės aktų**, pagal kuriuos ne tik aukštos ir vidutinės, bet ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojams būtų leidžiama teisėtai ir skaidriai imigruoti darbo tikslais, suteikiant galimybę valstybėms narėms pačioms nustatyti priimamų darbuotojų skaičių. Kartu buvo pripažinta, kad imigracija nėra vienintelis būdas darbo jėgos trūkumo problemai išspręsti ir kad valstybės narės gali svarstyti galimybes ieškoti kitų tinkamesnių sprendimų.

3.4. EESRK primygtinai rekomenduoja persvarstyti Dublino reglamentą, nes Europos Sąjungos Teisingumo Teismas ir Europos Žmogaus Teisių Teismas atkreipė dėmesį į esminius šio reglamento trūkumus. Pagal šį reglamentą prašymus suteikti pabėgėlio statusą turi nagrinėti tos valstybės narės, į kurias pabėgėliai pirmiausia atvyksta, todėl ES pasienio valstybėms užkrauta pernelyg didelė našta.

3.5. EESRK yra labai susirūpinęs dėl šiuo metu Šengeno susitarimui daromos žalos, nes šis susitarimas yra vienas pagrindinių ES piliečiams naudingų laimėjimų. Komitetas apgailestauja dėl tam tikrų valstybių narių sprendimo arba ketinimų atnaujinti patikrinimus kertant sieną Šengeno erdvėje ir prašo Komisijos atidžiai stebėti šiuos įvykius, taip pat užtikrinti, kad būtų greitai atkurta įprasta padėtis.

3.6. Komunikate teigiama, kad šį veiksmų planą reikėtų vertinti platesniame ES pastangų šalinti pamatines neteisėtos migracijos priežastis kontekste, o kitame sakinyje aptariamos laivų, kuriais naudojasi nelegalios imigracijos tarpininkai, nustatymo, perėmimo ir sunaikinimo operacijos. EESRK visiškai nesutinka su teiginiu, kad galimybė plaukti laivu yra pagrindinė neteisėtos migracijos priežastis. Priešingai, sutelkiant dėmesį į laivų konfiskavimą neteisėtai gabenamiems migrantams pavojus tik didėja, nes nelegalios imigracijos tarpininkai naudojami pigiausiais ir pavojingiausiais laivais.

3.7. EESRK rekomenduoja spręsti neveiksmingos paramos vystymuisi politikos migrantų kilmės šalyse problemą, o ES valstybėms narėms – iš naujo išpareigoti paramai vystymuisi skirti pažadėtąją 0,7 % bendrųjų nacionalinių pajamų dalį. Be to, ES turėtų užtikrinti, kad, laikantis ES tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo politikos suderinamumo principo, kita susijusia politika, pavyzdžiui, tarptautinės prekybos, žemės ūkio, energetikos ir užsienio politika, būtų daromas teigiamas poveikis kilmės šalių socialiniam ir ekonominiam stabilumui ir vystymuisi.

3.8. EESRK pripažįsta, kad ES valstybių narių pagalbos ir ES paramos tikslus galima pasiekti tik saugioje ir patikimoje visuomenėje, kurioje nevyksta karai ir nekyla didelių saugumo problemų. Todėl svarbu, kad tarptautinė bendruomenė pasiektų 2015 m. rugsėjo mėn. JT aukščiausiojo lygio susitikime pasaulio lyderių patvirtintus darnaus vystymosi tikslus. Šie tikslai yra labai įvairūs, pavyzdžiui, panaikinti skurdą, užtikrinti visų mergaičių ir moterų įgalėjimą, mažinti nelygybę šalyse ir tarp šalių, skatinti nuolatinę, integracinę ir tvarų augimą ir deramą darbą visiems, taip pat **skatinti taikią ir įtraukią visuomenę**.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK palankiai vertina Komisijos komunikate dėl ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų plano nustatytus tikslus, bet primygtinai rekomenduoja šiame veiksmų plane vadovautis labiau suderintu ir visapusišku požiūriu šiems tikslams pasiekti. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad išsamiai neaprašyta, kaip ES apsaugos neteisėtai atgabentus migrantus ir jiems teiks pagalbą, ir konkrečiai nenurodytas teigiamas migracijos poveikis Europos darbo rinkai ir ekonominei plėtrai.

⁽¹³⁾ EESRK leidinys „Imigracija: integracija ir pagrindinės teisės“, 2012 m. (<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-822-en-c.pdf>).

⁽¹⁴⁾ EESRK tiramoji nuomonė dėl legalios imigracijos vaidmens ir demografinių iššūkių, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 48, 2011 2 15, p. 6).

4.2. EESRK pažymi, kad, nors *neteisėtas migrantų gabenimas* atskirtas nuo prekybos žmonėmis, migrantai neatskirti nuo prieglobsčio prašytojų. Tai svarbu, nes Jungtinių Tautų Generalinis sekretorius priminė Europos sprendimus priimantiems asmenims, kad „didžioji dauguma asmenų, kurie leidžiasi į šias sunkias ir pavojingas keliones, yra iš tokių šalių kaip Sirija, Irakas ir Afganistanas bėgantys pabėgėliai. Tarptautinės teisės aktuose nustatyta pabėgėlių teisė į apsaugą ir prieglobstį, kurią valstybės jau seniai pripažino. Svarstydamos prieglobsčio prašymus, valstybės negali skirtingai vertinti asmenų pagal jų religiją arba kitą tapatumą, taip pat versti žmonių grįžti į vietas, iš kurių jie pabėgo, jeigu kyla pagrįstų nuogąstavimų dėl persekiojimo arba išpuolių. Tai – ne tik tarptautinės teisės klausimas; tai taip pat mūsų, kaip žmonių, pareiga.“ Generalinis Sekretorius pridūrė: „prašau visų susijusių valstybių Vyriausybių pateikti išsamų atsaką, sukurti daugiau saugių ir teisėtų migracijos kanalų ir veikti vadovaujantis žmogiškumo ir atjautos principais ir prisiimtais tarptautiniais įsipareigojimais.“⁽¹⁵⁾ EESRK rekomenduoja, vadovaujantis 1951 m. Ženevos konvencija ir jos 1967 m. protokolu, visus asmenis, kurie leidžiasi į pavojingas keliones Europos link, laikyti pabėgėliais, kol neįrodyta kitaip.

4.3. *Stipresnis policijos ir teisminis atsakas*

4.3.1. EESRK rekomenduoja, kad pagal išsamesnę požiūrį į kovą su neteisėtu migrantų gabenimu prieglobsčio prašytojams būtų sudaromos sąlygos naudotis saugiais ir teisėtais migracijos kanalais. Šis požiūris, kartu stengiantis išardyti organizuotų nusikaltėlių tinklus atliekant žvalgybos informacija grindžiamus ir finansinius tyrimus, bus veiksmingesnė, žmogiškesnė ir ekonomiškesnė priemonė.

4.3.2. EESRK primygtinai rekomenduoja ES sprendimus priimantiems asmenims užtikrinti, kad jie „nepadarys jokios žalos“ ir atsižvelgti tiek į numatomus, tiek į nenumatomus jų veiksmų padarinius. ES priėmus sprendimą operaciją „Mare Nostrum“ (per kurią daugiausia dėmesio skiriama paieškai ir gelbėjimui) pakeisti operacija „Triton“ (per kurią daugiausia dėmesio skiriama sienų kontrolei) žmonių, kurie leidžiasi į pavojingas keliones į Europą, skaičius nesumažėjo. Vis dėlto priėmus šį sprendimą dramatiškai išaugo Viduržemio jūroje nuskendusiu žmonių skaičius. Nuo 2015 m. gegužės 31 d. mėginami perplaukti Viduržemio jūrą nuskendo 1 865 žmonės, o tuo pačiu laikotarpiu 2014 m. – 425 asmenys⁽¹⁶⁾. Remiantis šiais skaičiais taip pat galima paaiškinti, kodėl išaugo žeme per Vakarų Balkanus Vengrijos link keliaujančių migrantų srautai. Abiejose Vengrijos sienos pusėse apklausti asmenys teigė, kad pasirinko Balkanų maršrutą todėl, kad jis pigesnis ir kad jį rekomendavo nelegalios imigracijos tarpininkai.

4.3.3. EESRK pažymi, kad nelegalios imigracijos tarpininkai sugeba prisitaikyti prie ES politinių sprendimų, pavyzdžiui, patruliavimo Viduržemio jūros regiono valstybių pasienyje sustiprinimo ir laivų naikinimo. Nenumatytas ES „nelegalios imigracijos tarpininkams paskelbto karo“ rezultatas – chaosas prie ES sienų, Europos keliuose ir jūroje žūstantys žmonės ir tarp ES valstybių narių kilusi įtampa.

4.4. *Geresnė neteisėto migrantų gabenimo prevencija ir pagalba pažeidžiamiems migrantams*

4.4.1. EESRK sutinka, kad Komisija turi stiprinti neteisėto migrantų gabenimo prevenciją ir padėti pažeidžiamiems migrantams; vis dėlto tai turi būti daroma nuosekliai, svarbiausią prioritetą teikiant gyvybių gelbėjimui.

4.4.2. FRONTEX duomenimis, 70 % asmenų, besinaudojančių nelegalios imigracijos tarpininkų paslaugomis į ES patekti, yra Sirijos, Eritrėjos ir Irako piliečiai. Eurostato duomenimis, patenkinama 75 % arba daugiau šių valstybių piliečių ES pateiktų prieglobsčio prašymų. Atsižvelgiant į tai, kad šie asmenys ir jų šeimos bėga iš savo šalies *baimindamiesi persekiojimo arba išpuolių*, bet kokios žiniasklaidos kampanijos apie neteisėto žmonių gabenimo keliamą pavojų yra beprasmės.

4.4.3. EESRK primena Komisijai, kad jau yra priemonių, pagal kurias galima imtis veiksmų dėl neteisėtų migrantų įdarbinimo nacionaliniu lygmeniu. Komisijos pasiūlymas naudotis ribotais išteklių siekiant sutelkti dėmesį į konkrečius ekonomikos sektorius ES lygmeniu kainuos brangiai ir nebus veiksmingas.

⁽¹⁵⁾ 2015 m. rugpjūčio 28 d. Niujorke padarytas pareiškimas.

⁽¹⁶⁾ Tarptautinės migracijos organizacijos duomenys (galima rasti adresu <http://missingmigrants.iom.int/incidents>). „Viskas apie migraciją. Informacijos apie padėtį Viduržemio jūros regione atnaujinimas: 2015 m. į Europą atvyko 101 900 migrantų“ (angl. *Migration Read All About It, Mediterranean Update: 101 900 migrant arrivals in Europe in 2015*, galima susipažinti adresu <http://weblog.iom.int/mediterranean-flash-report-0>) (abu puslapiai žiūrėti 2015 m. birželio 10 d.).

4.4.4. EESRK palankiai vertina veiksmų plano nuostatą, kad „neteisėtai atgabentiems migrantams, visų pirma pažeidžiamiausiems asmenims, kaip antai vaikams ir moterims, būtų suteikta pagalba ir apsauga“. Vis dėlto EESRK pažymi, kad kartu su šia nuostata veiksmų plane nenurodyta, ką konkrečiai ketinama daryti. Tai svarbu, nes daug apsaugos Europoje ieškančių asmenų yra nelydimi ir atskirti vaikai. Per pirmuosius devynis 2015 m. mėnesius į Italiją, Vengriją ir Maltą atvyko apie 19 000 nelydimų ir atskirtų vaikų. Kai kurios ES pasienio valstybės nevisiškai atitinka tarptautinius standartus. Jose prastos priėmimo sąlygos, silpnos statuso nustatymo procedūros, žemas pripažinimo lygis, taip pat trūksta tvarių sprendimų dėl sanitarijos ir apgyvendinimo. Šiame veiksmų plane reikia tiksliai nurodyti, kaip jis padės valstybėms narėms apsirūpinti reikiama išteklių, kad jos galėtų vykdyti įsipareigojimus ir pareigas, prisiimtus pagal tarptautinės humanitarinės teisės ir tarptautinės žmogaus teisių teisės aktus ir visų pirma – pagal JT vaiko teisių konvenciją⁽¹⁷⁾.

4.4.5. EESRK mano, kad veiksmingiausias būdas teikti pagalbą kartu silpninant neteisėto žmonių gabenimo tinklus yra mažinti jų paslaugomis besinaudojančių žmonių skaičių suteikiant alternatyvių, teisėtų būdų atvykti į Europą iš Europos kaimyninių regionų trečiųjų šalių. Taip bus apsaugotos ES pagrindinių teisių chartijoje nustatytos pagrindinės teisės.

4.4.6. EESRK primena, kad labai svarbu atskirti neteisėtą migrantų gabenimą siekiant pelno nuo migrantams pagalbą teikiančių asmenų. Tūkstančiai Europos Sąjungos piliečių nemokamai arba įprasta ar mažesne kaina jau suteikė migrantams transporto paslaugas arba prieglobstį. Įgyvendinant ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu darbotvarkę, humanitarinę pagalbą ir solidarumą reikėtų skatinti, o ne už juos bausti.

4.4.7. EESRK sutinka, kad reikia didinti ES grąžinimo politikos veiksmingumą, ir norėtų pasinaudoti šia galimybe ir priminti Komisijai daugybę savo rekomendacijų, kad prieglobsčio prašytojų žmogaus teisių reikėtų paisyti visais atvejais: nuo jų išgelbėjimo ar priėmimo ir prašymų vertinimo iki sprendimo, ar asmeniui reikia suteikti apsaugą, ar jis vis dėlto atvyko neteisėtai, priėmimo. Migrantus privalu grąžinti laikantis nustatytų taisyklių, kuriomis užtikrinama, kad nė vienas asmuo nebus grąžinamas, išsiunčiamas ar išduodamas valstybei, kurioje jam iš tikrųjų gresia mirties bausmė, kurioje jis gali būti kankinamas ar patirti kitokią nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas (*negrąžinimo principas*). EESRK pakartoja, kad nepritaria nelydimų nepilnamečių, asmenų, kuriems reikia medicininės priežiūros, ir nėščių moterų grąžinimui.

4.5. Aktyvesnis bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis

4.5.1. EESRK tvirtai remia glaudų bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, patenkančiomis į visą neteisėto migrantų gabenimo maršrutą. Nors Komitetas pritaria nuomonei, kad daugiausia dėmesio reikėtų skirti paramai sienų valdymui, jis taip pat mano, kad būtent šioje srityje pirmenybę reikėtų teikti esamų institucijų – migracijos ryšių palaikymo pareigūnų tinklo, Europos migracijos pareigūnų ir valstybių narių diplomatinių atstovų – bendradarbiavimui ir veiklos koordinavimui ES lygmeniu.

4.5.2. Koordinuodamos veiklą šioje srityje, ES institucijos – Europos Komisija, Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT) ir valstybės narės – turėtų siekti įgyvendinti sutartus procesus, kad žmonės galėtų prašyti humanitarinių vizų ir prieglobsčio būdami savo kilmės šalyse arba saugioje kaimyninėje šalyje, taip suteikiant alternatyvią, žmogišką ir teisėtą galimybę atvykti į Europą. Kaimyninėse šalyse, pavyzdžiui, Turkijoje, Libane, Jordanijoje ir Libijoje, būtų galima įsteigti migrantų antplūdžio valdymo centrus, kuriuose būtų vertinama migrantų padėtis ir ES prieglobsčio suteikimo sąlygas atitinkantiems asmenims būtų galima išduoti humanitarines visas, kaip šiuo metu daroma Brazilijoje. Taip pat svarbu skatinti dialogą ir įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas, kurios tokiais veiksmais palaiko tiesioginius ryšius su pabėgėliais, kad būtų užtikrinama ir žmogaus teisių apsauga, ir didesnis prašymų nagrinėjimo veiksmingumas.

⁽¹⁷⁾ <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf>.

4.5.3. Tokių humanitarinių vizų pranašumas tas, kad jos padėtų sumažinti ES pasienio valstybių patiriamą spaudimą kartu užtikrinant, kad su prieglobsčio prašytojais būtų elgiamasi nepažeidžiant ES pagrindinių teisių ir JT vaiko teisių konvencijos nuostatų, o neteisėtas migrantų gabenimas taptų itin rizikinga ir nepelninga veikla. Teisė pasilikti galėtų būti laikinai grindžiama sprendimu, ar saugu grįžti į kilmės šalį, arba ji galėtų būti susieta su darbo rinka, atsižvelgiant į Europos ekonomikos augimui įtakos turintį igūdžių trūkumą ir demografines problemas.

2015 m. gruodžio 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*
